

SITUATION OF YOUNG PEOPLE IN THE SLOVAK LABOR MARKET AND POSSIBILITIES OF THEIR PLACEMENT IN THE AREA OF SOCIAL ECONOMY

1 Úvod

Mladí ľudia patria medzi rizikové skupiny na trhu práce, ktorých postavenie, determinované nedostatkom praktických skúseností, chýbajúcimi zručnosťami, či segmentáciou na trhu práce prejavujúcou sa uplatňovaním prevažne na sekundárnom trhu práce, vyúsťuje v ťažšiu zamestnateľnosť a väčšie riziko nezamestnanosti.

Cieľom príspevku je poukázať na situáciu mladých ľudí na slovenskom trhu práce, riziká a výzvy spojené s ich postavením a priniesť odporúčania pre zvýšenie ich zamestnateľnosti a zamestnanosti obzvlášť v oblasti sociálnej ekonomiky.

V príspevku sme použili viacero vedeckých i logických metód, ako sekundárnu analýzu, a komparáciu, z logických postupov sme využili indukciu - dedukciu a analýzu - syntézu.

2 Komparácia postavenia mladých ľudí na slovenskom trhu práce s ostatnými krajinami EÚ

Súčasná situácia mladých ľudí na trhu práce je vo viacerých krajinách Európskej únie komplikovaná a nie veľmi priaznivá. V nasledujúcej kapitole sú analyzované jednotlivé ukazovatele trhu práce poukazujúce práve na túto rizikovú skupinu trhu práce, t.j. mladých ľudí.

Zaraďujeme sem mieru ekonomickej aktivity, mieru zamestnanosti, mieru nezamestnanosti a indikátor NEET (neither in employment nor in education), pričom ročné a štvrťročné údaje v rámci sekundárnej analýzy sme získali z výberového zisťovania pracovných síl databázy Európskeho štatistického úradu (Eurostat) z dôvodu možnosti relevantného porovnania dát medzi krajinami.

2.1 Miera ekonomickej aktivity

Ukazovateľ miera ekonomickej aktivity predstavuje počet ekonomicky aktívneho obyvateľstva vo veku od 15 do 24 rokov k celkovému počtu obyvateľov v danej vekovej skupine. Za ekonomicky aktívne sa považujú zamestnané a nezamestnané osoby, príslušníci ozbrojených zložiek, ženy na materskej dovolenke do 34 týždňov a pracujúci dôchodcovia.

V grafe 1 je znázornený vývoj ekonomickej aktivity v SR, pričom od roku 2000 má klesajúcu tendenciu. Tento pokles je predovšetkým dôsledkom technologického pokroku a z neho vyplývajúcej potreby zvyšovania vzdelania hlavne mladej pracovnej sily prichádzajúcej na trh práce.

V súčasnosti sa stáva zaujímavou skutočnosť, že klesá miera ekonomickej aktivity vysokoškolsky vzdelaného obyvateľstva vo veku od 15-24 rokov, a naopak približne rovnakú úroveň ekonomickej aktivity si udržujú mladí ľudia s dosiahnutým vyšším stredným vzdelaním.

V roku 2009 najnižšiu mieru zaznamenávame pri osobách so základným vzdelaním (5,5 %), ďalej nasledovali osoby so stredoškolským vzdelaním (52,1 %) a najvyššiu mieru mali osoby s vysokoškolským vzdelaním (55,5 %). Naproti tomu za rok 2012 sú zrejmé rozdiely v náraste počtu vysokoškolákov, kde miera ekonomickej aktivity dosahuje len 32,7 %. Kvantita vysokoškolských študentov na jednotlivých školách prevyšuje kvalitu, a tak je otázne, či vyšší stupeň vzdelania bude prispievať i k nárastu zamestnanosti týchto osôb. Treba však poznamenať, že obyvateľstvo starne, a za posledný rok 2013 už badať mierny pokles vysokoškolských študentov.

Obr. 1. Vývoj miery ekonomickej aktivity v SR v rokoch 2000 – 2013 (Zdroj: vlastné spracovanie podľa údajov EUROSTAT)

V porovnaní s krajinami Európskej únie sa Slovensko zaraďuje medzi krajiny s nižšou mierou ekonomickej aktivity osôb vo veku od 15 do 24 rokov, čo je v grafe 2 znázornené žltou farbou (30,8 %). Podobnú výšku miery má Česká republika (31,5 %).

Medzi krajiny s najvyššou mierou patrí Dánsko (61,7 %), Holandsko (70,0 %), Rakúsko (59,3 %) a Spojené kráľovstvo (58,7 %). Naopak, najnižšiu mieru ekonomickej aktivity mladých ľudí majú Gréci (28,4 %), Chorváti (28,9 %), Taliani (27,2 %), Luxemburčania (25,9 %) a Maďari (27,2 %), čo je označené červenou farbou.

Obr. 2. Porovnanie miery ekonomickej aktivity mladých ľudí (15-24 rokov) medzi krajinami EÚ 28 v roku 2013 (Zdroj: vlastné spracovanie podľa údajov EUROSTAT)

2.2 Miera zamestnanosti

V súvislosti so svetovou hospodárskou a finančnou krízou sa jej dôsledky prejavili i na miere zamestnanosti mladých. Kríza v EÚ prepukla v treťom štvrtroku 2008, pričom jej dôsledky sa na slovenskom trhu práce výraznejšie prejavili až v prvom štvrtroku 2009. V grafe 3 je znázornený vývoj miery zamestnanosti na Slovensku, kde sú porovnávané 4. kvartály rokov 2008 až 2013. Najvyššia miera zamestnanosti mladých je dosiahnutá v poslednom kvartáli 2008, čo predstavuje 25,8 %. Výrazný pokles je zjavný v rokoch 2009, t.j. o 3,6 p. b. Následne nastáva miernejšie zníženie, pričom celkovo za skúmané obdobie miera zamestnanosti mladých ľudí klesla o 6 p. b.

Obr. 3. Vývoj miery zamestnanosti mladých ľudí (15-24 rokov) na Slovensku za IV. kvartál rokov 2008 - 2013 (v %) (Zdroj: vlastné spracovanie podľa údajov EUROSTAT)

V porovnaní s krajinami EÚ 28 sa Slovensko zaraďuje medzi krajiny s nízkou mierou zamestnanosti mladých ľudí vo veku od 15 do 24 rokov. V roku 2013 bol tento ukazovateľ na úrovni 20,4 %. Približne rovnakú úroveň miery zamestnanosti mladých dosiahlo Belgicko (23,6 %), Bulharsko (21,2 %), ČR (25,6 %), Maďarsko (19,8 %), Poľsko (24,2 %), Portugalsko (22,3 %) a ďalšie krajiny, pričom miera nepresahuje 26 %.

Grécko (11,9 %), Španielsko (16,6 %), Chorvátsko (14,5 %) a Taliansko (16,3 %) majú najnižšiu úroveň daného ukazovateľa pod 17 %, čo je znázornené červenou farbou. Naopak, najvyššiu mieru zamestnanosti majú mladí ľudia v Dánsku (53,7 %), Holandsku (62,3 %) a susednom Rakúsku (53,8 %).

Obr. 4. Porovnanie miery zamestnanosti mladých ľudí (15-24 rokov) medzi krajinami EÚ 28 v roku 2013 (Zdroj: vlastné spracovanie podľa údajov EUROSTAT)

2.3 Miera nezamestnanosti

Ako sme už uvádzali vyššie, negatívne dôsledky na slovenskom trhu práce v súvislosti s hospodárskou a finančnou krízou sa aj v prípade rizikovej skupiny nezamestnaných mladých prejavili v prvom štvrtroku 2009. V nasledujúcom grafe 5 uvádzame porovnanie miery nezamestnanosti mladých vo veku 15 až 24 rokov za priemer EÚ 28 v porovnaní so Slovenskom v období prepuknutia a počiatočného štádia krízy.

V treťom štvrtroku 2008, t.j. obdobie, kedy prepukla svetová hospodárska kríza, miera nezamestnanosti mladých ľudí v SR predstavovala 18,8%. Najnižšia miera bola za SR dosiahnutá v štvrtom štvrtroku 2008, kedy predstavovala 18,6 %. Zhoršenie situácie začalo byť evidentné až

v prvom štvrtroku 2009 ako dopad krízy, pričom od tohto obdobia sa neustále nezamestnanosť prehlbovala. Miera nezamestnanosti mladých vzrástla na Slovensku za obdobie 4 kvartála 2007 až 2009 o 12,1 p. b. V priemere sa situácia za celú Európsku úniu zhoršila už v poslednom kvartáli roka 2008, čo predstavovalo zvýšenie nezamestnanosti mladých ľudí na 16,5% oproti 15,7% dosiahnutým v treťom štvrtroku 2008.

Obr. 5. Vývoj miery nezamestnanosti mladých (15 - 24 rokov) v období prepuknutia hospodárskej a finančnej krízy (Zdroj: vlastné spracovanie podľa údajov EUROSTAT)

Za obdobie rokov 2008 až 2013 sa miera nezamestnanosti mladých ľudí vyšplhala v druhom kvartáli roka 2013 na hodnotu 35,3%, čo je o 15,2 p. b. viac v porovnaní s druhým štvrtkom 2008.

Pri medzištátnom porovnaní patrí Slovensko medzi krajiny s vyššou mierou nezamestnanosti mladých, t.j. 33,7 % v roku 2013. Najvyššiu mieru nezamestnanosti mladých dosiahlo Grécko (58,3 %), Španielsko (55,7 %), Chorvátsko (49,7 %). Naopak, najnižšiu mieru nezamestnanosti mladých majú škandinávské krajiny – Dánsko, Holandsko, ďalej Malta, Luxembursko, Rakúsko a Nemecko.

Obr. 6. Porovnanie miery nezamestnanosti mladých ľudí (15-24 rokov) medzi krajinami EÚ 28 v roku 2013 (Zdroj: vlastné spracovanie podľa údajov EUROSTAT)

2.4 Indikátor NEET

Indikátor NEET vyjadruje percento mladých ľudí nezarađených medzi pracujúce osoby ani medzi osoby v príprave na povolanie v určitej vekovej skupine k obyvateľstvu v danej vekovej skupine.

Čitateľ indikátora obsahuje osoby, ktoré spĺňajú nasledovné dve podmienky:

- nie sú zamestnané – podľa Medzinárodnej organizácie práce sa jedná o nezamestnané alebo o neaktívne osoby,
- neabsolvovali žiadne vzdelávanie v posledných štyroch týždňoch predchádzajúcich prieskumu.

Podľa dosiahnutého vzdelania je hodnota ukazovateľa daná v percentuálnych bodoch z celkovej NEET miery pre danú vekovú skupinu.

Z obrázku 7 vyplýva, že takmer všetky uvedené krajiny zaznamenali pokles tohto indikátora v roku 2008. V SR indikátor výrazne poklesol v medziročnom porovnaní rokov 2002 a 2003. Následne mal pozitívne klesajúci vývoj, pričom v roku 2008 dosiahol najnižšiu hodnotu, t.j. 11,1 %. Následne mal rastúci charakter a výsledných rokoch sa pohyboval na približne rovnakej úrovni.

V roku 2013 boli krajiny s najvyššou NEET Bulharsko s 21,6%, Španielsko 18,6%, Taliansko 22,2%, Grécko 20,6%. Krajiny s najnižšími hodnotami indikátora sú Holandsko 5,1%, Luxemburg 5, Nemecko 6,3, Rakúsko 7,1%. Slovensko dosahuje pri tomto indikátore lepšie výsledky, ako pri klasickej miere nezamestnanosti, pričom v roku 2013 predstavovala hodnota indikátora 13,7 %.

Obr. 7. Porovnanie indikátora NEET vo vybraných krajinách EÚ v rokoch 2002 – 2013 (Zdroj: vlastné spracovanie podľa údajov EUROSTAT)

3 Riziká a súčasné výzvy spojené s postavením mladých ľudí na slovenskom trhu práce

V rámci súčasných priorít Európskej únie je osobitná pozornosť venovaná riešeniu nezamestnanosti mladých ľudí, zvyšovaniu ich zamestnanosti a zamestnateľnosti. Vyplývajú z analýzy

v predchádzajúcej kapitole uvádzame, že postavenie mladých ľudí na slovenskom trhu práce je značne znevýhodnené, nakoľko stále pretrváva vysoká miera nezamestnanosti a naopak nízka miera zamestnanosti a ekonomickej aktivity týchto osôb. Medzi hlavné riziká a negatívne javy na trhu práce v SR odzrkadľujúce situáciu mladých ľudí zaradíme nasledovné:

- nevyužitý ľudský kapitál a nižšia schopnosť produkcie ekonomiky,
- odlev vysokokvalifikovanej pracovnej sily,
- pretrvávajúci nesúlad medzi požiadavkami zamestnávateľov a schopnosťami a zručnosťami mladých ľudí,
- problém osôb s predčasne ukončenou školskou dochádzkou,
- predlžujúce sa obdobie prechodu zo školského systému na trh práce, spájané s absenciou príjmov a sociálnych dávok,
- štrukturálny horizontálny nesúlad prejavujúci sa v nedostatku určitých vysoko odborných zručností,
- nedostatok prierezových zručností vyznačujúcich sa značnou úrovňou prenositeľnosti. Môžeme sem zahrnúť všeobecné hard skills a soft skills.
- riziko sociálnej izolácie, marginalizácie a chudoby mladých ľudí s nízkym vzdelaním.

Rozvíjanie prierezových zručností, nadobudnutie základných poznatkov a zručností, osobitná pozornosť pri učení jazykov zdôrazňuje v súčasnosti Európska únia vo svojich strategických dokumentoch a programoch ako hlavné oblasti a výzvy zabezpečenia investícií do zručností.

Prijatie krokov pre podporu kvalitných stáží a učňovskej prípravy patrí spolu so systémom záruk medzi opatrenia EÚ v rámci oznámenia Európskej Komisie z decembra 2012 pod názvom „Dostať mladých do zamestnania“. (Európska komisia, 2012a)

Stáže sa čoraz viac javia ako potrebné získanie odborných skúseností v praxi a mladými ľuďmi sú považované za súčasť ich pracovnej kariéry. Prinášajú veľké množstvo výhod tak pre študentov, resp. absolventov, ako aj samotné firmy.

Vhodným príkladom prepojenia štúdia s tréningom na pracovisku (on-the-job-training) je tzv. duálny systém vzdelávania využívajúci najmä pri učňovskom vzdelávaní. Pre úspešnú implementáciu je potrebné, aby v krajine existovalo prepojenie firiem a škôl, užšie zapojenie sociálnych partnerov, kvalitné získané poznatky, kvalifikácie uznávané aj v zahraničí, vytvorenie regulačného rámca pre zaradenie tohto učňovského vzdelávania do národných a regionálnych systémov vzdelávania.

Vyplývajúc z dokumentu Európskej komisie s názvom „Prehodnotenie vzdelávania: investície do zručností na dosiahnutie lepších sociálno-ekonomických výsledkov“ je potrebné zamerať sa na budovanie a zlepšovanie podnikateľských zručností mladých ľudí, vytvoriť v tejto oblasti konkrétnu stratégiu a konkrétne kreatívne spôsoby vyučovania na školách, pričom v rámci VŠ je dôležité sa zameriavať na možnosti zakladania podnikov. (Európska komisia, 2012b)

4 Priestor sociálnej ekonomiky a sociálneho podnikania ako príležitosť pre mladých ľudí

V súvislosti s vyššie uvedeným zdôrazňujeme potrebu rozvíjania podnikových zručností na vysokých školách, pričom konštatujeme, že vhodnou oblasťou prepájajúcou sociálnu stránku spoločnosti s ekonomickou predstavuje priestor sociálnej ekonomiky.

Sociálna ekonomika v Európe predstavuje významnú ekonomickú silu, zamestnáva viac ako 11 miliónov ľudí, čo zodpovedá asi 6% pracujúcich v EÚ. Stala sa neoddeliteľnou súčasťou ekonomík členských krajín Európskej únie a poskytuje rôzne príležitosti na trhu práce aj pre mladých ľudí.

Sociálna ekonómia je vedný odbor, ktorý sa zameriava na „vznik, vývoj, význam a úlohu subjektov sociálnej ekonomiky, ich vzťah k ostatným subjektom ekonomiky“. Je to nová

ekonomická disciplína a multidisciplinárny odbor, ktorý hľadá súvzťažnosti a podmienenosť s ďalšími ekonomickými, antropologickými, politologickými, psychologickými i sociologickými teóriami. (Dohnalová, M. 2006.) Predstavuje rámec možného fungovania sociálnej ekonomiky a jej rozmer je v každej krajine daný príslušnými kultúrno-historickými a ekonomicko-politickými tradíciami. (Podnikateľské modely pre rozvoj sociálnej ekonomiky, 2006)

Sociálnu ekonomiu definujeme ako vednú disciplínu, ktorá skúma motívy a spôsoby rozhodovania subjektov spoločnosti o využívaní vzácnych zdrojov na výrobu statkov a služieb a o ich rozdeľovaní medzi jednotlivcov a sociálne skupiny pri dodržaní zásad sociálnej solidarity a sociálnej spravodlivosti vo väzbe na rovnosť príležitostí. (Pongráczová, E., 2011)

Sociálnu ekonomiku môžeme považovať za súčasť ekonomiky, ktorá je riadená solidaritou, jej primárnou úlohou je napĺňanie sociálnych cieľov, v mnohých prípadoch sleduje spoločenské ciele. Sociálna ekonomika je reálnym javom, ale zatiaľ neexistuje žiadna presná definícia ani právny rámec tohto fenoménu. ILO vymedzuje sociálnu ekonomiku ako koncept zahrnujúci podniky a organizácie, ktoré vyrábajú tovary a poskytujú služby pri sledovaní ekonomických a sociálnych cieľov vo väzbe na podporu solidarity.

Sociálnu ekonomiku tvorí skupina súkromných, formálne organizovaných podnikov so samostatným rozhodovaním, slobodným členstvom, ktoré uspokojujú potreby svojich členov prostredníctvom produkcie tovarov, poskytovania služieb, poistenia či financií. Rozhodovanie a prerozdelenie zisku či prebytku nesúvisí s vlastníctvom kapitálu a výškou členského príspevku, pričom každý člen má jeden hlas a sú uplatňované demokratické a participatívne rozhodovacie procesy (European Economic and Social Committee, 2012)

V priestore so sociálnymi problémami nachádza sociálne podnikanie svoje opodstatnenie ako nová oblasť podnikateľských aktivít. Podľa Jacquesa Defournyho, prezidenta európskej siete EMES, sociálne podnikanie je činnosť s primárne sociálnymi cieľmi, kde hospodárske prebytky sú prednostne znovu investované do podnikania za rovnakým účelom alebo do rozvoja miestnej komunity, na rozdiel od potreby maximalizovať zisk pre zainteresované skupiny či vlastníkov. (Defourny, J. 2008.) Základným aktérom sociálneho podnikania je sociálny podnik, ktorý môže nadobudnúť rôzne organizačné formy.

Európska komisia za sociálne podniky považuje podniky, pre ktoré je sociálny alebo spoločenský cieľ všeobecného záujmu motívom obchodnej činnosti, prípadné zisky sa reinvestujú do predmetu činnosti a ich spôsob organizácie sa opiera o demokratické alebo participatívne zásady a usilujú sa o sociálnu spravodlivosť. (Európska komisia, 2011)

Definícia sociálneho podnikania je uznávaná vo viacerých členských štátoch, avšak ich jednotná interpretácia na úrovni Európskej únie nie je úplne možná. Bolo by vhodné upriamiť pozornosť na vymedzenie kľúčových kritérií predovšetkým v oblasti poslania podnikania, dosahovania zisku, obchodovania, vlastníctva. (British Council)

Michel Barnier, komisár pre vnútorný trh Európskej únie charakterizuje sociálne podniky „pravým stelesnením inteligentného, inkluzívneho a udržateľného rastu a inovácií, ktoré sú dnes tak dôležité pre európske hospodárstvo. Naše nové opatrenia pomôžu budovať takéto podniky v celej Európe, pretože pre ne zabezpečia finančnú podporu potrebnú na ich rast obzvlášť v tomto krízovom období.“

Za účelom podpory rozvoja sociálneho podnikania v krajinách Európskej únie sa v roku 2011 prijal dokument s názvom Iniciatíva sociálneho podnikania – Vytvárať priaznivé prostredie na podporu sociálnych podnikov v rámci sociálnej ekonomiky a sociálnych inovácií. Zahrnuje jedenásť kľúčových opatrení v troch oblastiach zameraných na zlepšenie prístupu k financovaniu, zviditeľnenie sociálneho podnikania a zlepšenie právneho prostredia.

Systém financovania iniciatív sociálnej ekonomiky je slabo rozvinutý, preto prvým cieľom je zlepšiť prístup k financovaniu a rozšírenie úverových možností. Nariadením Európskeho parlamentu a Rady č. 346/2013 sa prijalo prvé legislatívne pozadie v oblasti financovania sociálnych podnikov a jednotné pravidlá platné pre európske fondy sociálneho podnikania. Predmetné nariadenie je súčasťou Iniciatívy pre sociálne podnikanie „Vytvárať priaznivé prostredie

na podporu sociálnych podnikov v rámci sociálnej ekonomiky a sociálnych inovácií“. Slúži na podporu rozvoja trhu so sociálnymi investíciami a sociálnych podnikov, ktoré pôsobia ako stimuly sociálnych zmien a ponúkajú inovačné riešenia sociálnych problémov.

Sociálna ekonomika a jej nástroj v podobe sociálneho podnikania sa dynamicky rozvíja a ponúka inovatívne riešenia súčasných sociálnych problémov. V tomto priestore hybridnej formy podnikania, ktoré uprednostňuje sociálne ciele pred dosahovaním zisku, môžu nájsť uplatnenie aj mladí ľudia, jednak ako manažéri alebo zamestnanci, ale aj ako dobrovoľníci zapojení do aktivít sociálneho podniku.

Za účelom napredovania tohto sektora je nutné klásť dôraz na rozširovanie informácií, výmenu dobrých skúseností a podporovať vzdelávanie a ďalšie vzdelávanie mladých ľudí, aby mohli zúžitkovať svoj potenciál a plnohodnotne participovať na fungovaní spoločnosti. „V európskych vzdelávacích systémoch je sociálne podnikanie ešte stále nedocenené, pričom jeho začlenenie do základného a nepretržitého vzdelávania je predpokladom na posilňovanie jeho vierohodnosti.“ (Európska komisia. 2011)

Sociálne podniky vznikajú ako reakcia na nové podoby sociálnych potrieb, ktoré ani trh ani štát nemôže alebo z nejakého dôvodu nechce riešiť. Prinášajú určité špecifiká do klasického podnikateľského modelu, na ktoré by budúci manažéri a zamestnanci takejto iniciatívy mali byť pripravení.

Dobrovoľníci predstavujú významnú ekonomickú silu a zapájajú sa aj do aktivít podnikov sociálnej ekonomiky, kde môže prebiehať spolupráca platených zamestnancov a dobrovoľníkov. V týchto podnikoch sú často zamestnaní aj handicapovaní ľudia s cieľom ich sociálnej integrácie, preto ich znížená úroveň pracovnej produktivity môže byť kompenzovaná aj účasťou dobrovoľníkov na pracovných činnostiach. Na Slovensku sa do dobrovoľníckych aktivít zapája čoraz viac občanov, ale napriek tomu ešte stále sa nemôžu tešiť takému spoločenskému uznaniu, ktoré by si zaslúžili. Jedným z problémov v tejto oblasti je absencia presnej štatistiky a komplexného legislatívneho prostredia v oblasti dobrovoľníctva. Dobrovoľníci sa v podmienkach SR angažujú prevažne v organizáciách tretieho sektora, z ktorých niektoré môžu získať postavenie sociálneho podniku v zmysle zákona o službách zamestnanosti.

5 Záver

Slovensko sa zaraďuje medzi krajiny EÚ s vyššou mierou nezamestnanosti mladých ľudí, nízkou mierou ekonomickej aktivity a zamestnanosti mladých ľudí do 24 rokov veku. Situácia vo všetkých ukazovateľoch bola najpriaznivejšia v roku 2008, kedy sa ešte nestihli prejaviť prvé dopady hospodárskej a finančnej krízy. Zhoršenie postavenia mladých ľudí je výrazné v prvom polroku 2009, a následne pokračuje až do roku 2013, kedy dochádza k černej stabilizácii, avšak miera nezamestnanosti je stále jednou z najvyšších v EÚ.

Všetky hlavné riziká a negatívne javy existujúce v súvislosti s touto problematikou na slovenskom trhu práce je potrebné riešiť súčasne so zapojením vzdelávacieho systému, zamestnávateľov, vlády i samotných mladých ľudí.

V priestore sociálnej ekonomiky sa nám vytvárajú možnosti pre inovatívne podnikateľské aktivity zamerané na riešenie sociálnych problémov spoločnosti. Je to výzva a príležitosť aj pre mladých ľudí, ktorá si vyžaduje koordinované aktivity vo vzdelávacom systéme za účelom kvalifikovanej prípravy využiteľnej v praxi.

Tento príspevok vznikol v rámci riešenia projektu VEGA č. 1/0112/13 „Etablovanie a perspektívy rozvoja konceptu sociálnej ekonomiky v kontexte prebiehajúcich sociálno-ekonomických zmien na Slovensku“.